

RIKSARKIVAREN

ÅRSMELDING
FOR
ARKIVVERKET

2003

Arkivenes bus. Foto Roy Storvik

Riksarkivarens forord

Det 1. norske arkivmøtet i Stavanger 12.-14. mai 2003 var en historisk begivenhet sett fra Riksarkivarens side. Møtet var et resultat av samarbeidet mellom engasjerte mennesker i Arkivverket og de frivillige organisasjonene i arkivsektoren: Kommunalt Arkivfaglig Forum, Landslaget for lokal- og privatarkiv og Norsk Arkivråd. Arrangørene hadde valgt symbolet for dette første nasjonale arkivmøtet med stor omhu: ”Sverd i fjell”, Fritz Røeds storslagne monument i Hafrsfjord over rikssamlingen.

Det hele kunne lett ha blitt en episode i norsk arkivhistorie, men både arrangørene og møtedeltakerne ville det annerledes. For det første var det både faglig, sosialt og teknisk et meget vellykket arrangement som fristet til gjentakelse. For det andre var deltakelsen stor, og det ble uttrykt sterke ønsker fra deltakerne om at Riksarkivaren måtte sørge for at arrangementet ble etterfulgt av et tilsvarende møte i 2005.

Forberedelsene til et nasjonalt arkivmøte nr. 2 er nå i god gjenge, og det er ingen tvil om at arkivsektoren i fremtiden vil kunne samles regelmessig til nasjonale møter slik både bibliotekssektoren og museumssektoren har lange tradisjoner for å gjøre. Arkivverket har siden 1976 hatt sine etatssamlinger hver annet eller tredje år i regi av Norsk Arkivseminar. Deltakere har vært ansatte i Arkivverket og nært beslektede institusjoner. De andre medarrangørene av arkivmøtet i Stavanger har hatt tilsvarende samlinger. Det er ordninger som har tjent oss godt. Etter den ekspansjonen som arkivsektoren har hatt i løpet av siste mannsalderen, er det nå i tillegg skapt grunnlag for en felles møteplass i form av de nye nasjonale arkivmøtene. Det betyr at vi har fått noe i tillegg til glede for oss alle, ikke at vi oppgir alt det gamle. Det er bare å glede seg til neste møte i Trondheim i april 2005.

Den fellesskapstanken som nå har manifestert seg i arbeidet med nasjonale arkivmøter, har også ført annet med seg. Da noen personer for en del år tilbake snakket sammen om muligheten for å danne et norsk arkivforbund som kunne favne de ulike arkivorganisasjonene, løp det hele ut i sanden. Nå er tanken tatt opp igjen med utgangspunkt i to forhold: at

det gjøres en god del unødvendig dobbeltarbeid organisasjonene imellom, og at der er mange sammenfallende interesser når vi ser Kommunalt Arkivfaglig Forum, Landslaget for lokal- og privatarkiv og Norsk Arkivråd under ett.

Riksarkivaren støtter fullt ut de samlingsbestrebelsene som nå er i gang og håper at samtalene vil resultere i et nasjonalt arkivforbund som kan virke til beste for en nasjonal arkivpolitikk med basis i arkivenes særegne livssyklus. Arkiver skal skapes, de skal bevares og de skal gjøres tilgjengelig for brukerne. Det skulle gi oss alle et godt grunnlag for et konstruktivt samarbeid.

John Herstad

Formål og målsetninger

Arkivverket består av Riksarkivet og åtte statsarkiv.

De viktigste oppgavene til Arkivverket er

- å ta vare på arkivsaker fra statlige virksomheter
- å gjøre materialet tilgjengelig for bruk
- å føre tilsyn med arkivarbeidet i staten, fylkeskommunen og kommunene
- å bidra til bevaring av privatarkiver

Riksarkivet og statsarkivene er derfor både forvaltningsorganer og vitenskapelig baserte kulturverninstitusjoner.

Riksarkivet har ansvaret for arkivene etter sentraladministrasjonen og andre landsomfattende embeter og institusjoner, mens statsarkivene har ansvaret for arkivene etter lokale og regionale

statlige institusjoner. Det er statsarkiv i Oslo, Hamar, Kongsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Både Riksarkivet og statsarkivene oppbevarer mange private arkiver - etter bedrifter, organisasjoner og enkeltpersoner. Kommuner og fylkeskommuner tar vare på arkivene sine selv.

I det praktiske arbeidet baserer Arkivverket seg på virksomhetsplaner for den enkelte institusjon og avdeling, og på arbeidsplaner for den enkelte medarbeider - basert på etatens strategiplan.

Arkivverkets arbeid er forankret i arkivloven - lov om arkiv 4.12.1992. Det interdepartementale arbeidet med forskriftene til loven ble avsluttet i 1998. Loven med forskriftene trådte i kraft i 1999.

Organisasjon, budsjett og personale

Arkivverket er en etat under Kultur- og kirkedepartementet. Etaten består av Riksarkivet og statsarkivene, som alle er egne institusjoner. Riksarkivaren er sjef for Riksarkivet og samtidig leder for Arkivverket. Stortingets bevilgninger over statsbudsjettet skjer samlet til hele etaten. Riksarkivaren fordeler budsjettmidlene mellom institusjonene.

Arkivverkets samlede budsjett var på 168 millioner kroner i 2003. Omkring 78,5 millioner kroner av dette beløpet gikk til lønninger og 85,5 millioner kroner til driftsutgifter. Over 83

prosent av etatens driftsutgifter går til husleie, drift og sikring av lokaler. Dette er betydelig mer enn det som er vanlig for andre statlige virksomheter av tilsvarende størrelse. Årsaken er at arkivmagasiner og lesesaler legger beslag på omtrent to tredeler av arealet. I praksis betyr det at over 90 prosent av bevilgningene etaten får er bundet til faste utgifter. Resultatet er en mindre smidig styring av etaten enn hva som hadde vært ønskelig. Med et stramt budsjett i 2003 så etaten seg tvunget til å stanse flere allerede påbegynte og planlagte prosjekter.

Konservering og forebyggende arbeid

Etaten tar sikte på en ny tilnærming til konserveringsproblemer i tradisjonelle arkiver. Et utredningsarbeid som så på forhold og betingelser for konservering i etaten, ble avsluttet i 2003. I fremtiden vil etaten konsentrere seg om forebyggende konservering, og etatens kon-

serveringsvirksomhet vil bli organisert i tråd med dette. Samtlige institusjoner i etaten skal ha konserveringskompetanse, som vil danne et nettverk med basis i tre konserveringssentraler, i Riksarkivet og to av statsarkivene.

Arkivlov og arkivforskrift

Arkivloven med forskrift trådte i kraft den 1.1.1999. Både kvalitativt og kvantitativt er det mer krevende å forvalte et regelverk med basis i lov og forskrift, enn å forvalte bestemmelser uten et slikt hjemmelsgrunnlag. Forvaltningen viser nok større velvilje enn tidligere til å rette opp svakheter som Arkivverket påtaler, men Arkivverket må bruke betydelig ressursinnsats og merarbeid for å følge dette opp.

Kartleggingen av arkivromsituasjonen viser at den enkelte virksomhet har problemer med å skaffe seg oversikt. Forvaltningen makter heller ikke på en overbevisende måte å følge opp andre arkivbestemmelser. To forhold er særlig tydelige. For det første at forvaltningen ofte forsømmer arkivene i den planleggingen som foregår når det gjelder omstilling og fornyelse av offentlig forvaltning. Dette er først og fremst en svikt på ledelsesplan. For det andre er det tydelig at deler av forvaltningen forsømmer periodisering og avleveringsarbeidet og skyver slikt arbeid foran seg.

Etaten har utviklet verktøy som setter depotinstitusjoner i stand til å teste uttrekk fra Noark-3-systemer, og til å gjøre slike uttrekk tilgjengelige for ny bruk. Det ble distribuert til kommunale og interkommunale depoter. Utvikling av test- og leseverktøy for avleveringsuttrekk fra Noark-4-systemer kom godt i gang. Programverktøy for å støtte den praktiske håndteringen av elektro-

nisk arkivmateriale ble distribuert vederlagsfritt til kommunale og interkommunale arkivdepoter.

Utredningen om fellesløsninger for lagring og tilgjengeliggjøring av elektroniske saksdokumenter før avlevering til Arkivverket som forelå i 2002 (Statskonsult, Notat 2002: 11) konkluderte med å anbefale at Arkivverket settes i stand til å tilby en fellestjeneste for mellomlangsigtig lagring av saksdokumenter basert på funksjonaliteten i Noark-4. Riksarkivaren vet ikke om det er tatt standpunkt til disse anbefalingene.

Tilsynsrådet som Riksarkivaren oppnevnte i 2002 for å få bedre kontroll med ressursbruken i tilsynsarbeidet og mer effekt av tiltakene, har utarbeidet en egen tilsynsrapport med anbefaling av tiltak og prioriteringer. Rapporten var på intern høring og til vurdering hos Riksarkivaren i 2003.

Arkivverkets ansatte tok initiativ til og/eller deltok på en mengde seminarer, møter og kurs om arkivloven og arkivforskriften i løpet av fjoråret. Pågangen fra institusjoner og personer i statlig og kommunal forvaltning som ønsker at ansatte fra etaten skal holde foredrag og kurs er fremdeles meget stor. Særlig er etterspørselen stor når det gjelder tema som har med elektroniske arkiv å gjøre og fra etater som er under omstilling.

Arkivverket og arkivskaperne

Alle organer som produserer arkiver i sin virksomhet er arkivskapere. Arkivverket bruker betydelige ressurser på å veilede og inspisere offentlige arkivskapere og på å lage standarder og retningslinjer for arkivskapernes organisering av arkivene. Etaten besøker også private arkivskapere, blant annet for å stimulere til bevaring av arkiver.

Vi inspiserte 189 organer og besøkte 46 i 2003. Dette gir 235 besøk til arkivskapende organer. I 2002 ble 279 organer besøkt, i 2001

227 organer og i 2000 293 organer. I tillegg til inspeksjon og besøk driver etaten kursvirksomhet og rådgivning på annen måte. Særlig gjelder dette presentasjoner og opplæringstiltak om elektroniske arkiver. Vi har hittil ikke hatt kapasitet til å utforme generelle veiledninger og annet informasjonsmaterieell som kan redusere behovet for individuelt rettede tiltak.

Fem prosjekter for å utforme bevaringsplaner for samlede statsetaters elektroniske arkivmateriale ble avsluttet i 2003: fylkesmannsetaten,

utdanningssektoren, landbrukssektoren, fiskerisektoren og Direktoratet for brann- og elsikkerhet.

De omfattende oppfølgingsoppgaver slike bevaringsplaner resulterer i, maktet etaten å håndtere i begrenset grad i fjor. Vi utviklet imidlertid og tok i bruk et fellessystem for å holde oppdatert oversikt over forestående og pågående avleveringer. Det viser detaljert over-

sikt over hvilke sentrale og lokale organer som skal avlevere materiale når og hvor.

Det store sektorprosjektet for bevarings- og kassasjonsplaner for Vegetaten ble avsluttet i fjor. Dette sektorprosjektet har vært et pilotprosjekt i oppfølgingen av de anbefalinger som Bevaringsutvalget 2002 kom med. Rapporten ble avgitt i desember. I tillegg til dette viktige prosjektet, satte etaten i gang et tilsvarende prosjekt omkring Oppvekst i kommunal sektor.

Tromsø: Åpning av nye magasiner

Etter en byggeperiode på to og et halvt år kunne Statsarkivet i Tromsø ta i bruk nye magasiner 1. mars 2003. Nærmere 700 hyllemeter nedpakket og bortstuet arkiv ble umiddelbart pakket ut og satt på plass i de nye magasinene. Samtidig kunne statsarkivet starte opp avleveringsprosjekt for trykdeetaten i Troms og Finmark. Dette måtte de tidligere stanse på grunn av plassmangel.

De nye magasinene har plass til omtrent 14 000 hyllemeter arkiv. Det er delt inn i flere seksjoner og inneholder eget rom for edb-lagret materiale, eget rom med mulighet for spesialklima og innredning tilpasset kart og tegninger.

*De nye magasinene i Tromsø har spesiell innredning tilpasset kart og tegninger.
Foto: Solbjørg Fossheim.*

Arkiver i orden og uorden

Publikum får hele tiden tilgang på stadig bedre informasjon om hva som ligger i arkivene. Eksisterende kataloger forbedres, og vi produserer nye kataloger. På Arkivverkets internett-sider kan publikum finne søkbare webkataloger og på den måten finne fram til informasjon om arkivene. I Hovedkatalogen for Riksarkivet finner de informasjon både fra Riksarkivet og Statsarkivet i Oslo. I løpet av 2004 blir denne utvidet til å omfatte alle institusjonene i Arkivverket og får navnet Felleskatalogen for Arkivverket.

Blant arkivene vi tar vare på i Arkivverket finnes arkiver som ikke er ferdig katalogisert. Det be-

grenser tilgjengeligheten for publikum. I 2003 var 7 500 hyllemeter, under 5 prosent av total arkivmengde, vanskelig tilgjengelig på grunn av manglende kataloger. I 1997 var andelen på 10,2 prosent.

Riksarkivarens langsiktige strategi har vært å stille strenge krav til nødvendig ordning fra den enkelte institusjon før Arkivverket formelt godkjenner en avlevering. Noe etterarbeid blir det alltid, og i blant må vi la bevaringshensynet gå foran hensynet til tilgjengelighet. Derfor vil ordningsetterlepet aldri bli helt borte.

Avleveringsetterlep

Avleveringene for etaten samlet må være på rundt 6 000 hyllemeter årlig for at dagens avleveringsetterlep for papirarkivenes del ikke skal øke, og på rundt 7 500 hyllemeter dersom etterslepet skal avvikles innen 2025. I 2003 er etaten for første gang på et nivå med avleveringer som tilsier at dette kan vise seg å være en realistisk målsetting. Det forutsetter at hvert enkelt statsarkiv over lang tid makter å ta i mot flere hyllemeter enn de gjør i dag. Samtidig er det en forutsetning at depotkapasiteten gjør dette mulig til enhver tid. Fremdeles er hovedmålet at etterslepet ikke skal øke.

Avleveringsetterlepet kan komme til å øke merkbart om noen år dersom planlagte bygge-

prosjekter ikke blir realisert i ønskelig tempo. Særlig i Oslo, Bergen og Trondheim er nå mangelen på tilstrekkelig magasinkapasitet en begrensende faktor for å redusere avleveringsetterlepet. Netto avleveringsetterlep hele etaten sett under ett er bergegnen til vel 44 000 hyllemeter.

Kassasjonsmessige tiltak kan redusere avleveringsetterlepet noe. I 2003 er prinsippene fra Rapport fra Bevaringsutvalget 2002 prøvet ut gjennom et sektorprosjekt i tilknytning til arkivene i Statens vegvesen, dvs. Vegdirektoratet med underliggende organer. Netto avleveringsetterlep hele etaten sett under ett er bergegnen til vel 44 000 hyllemeter.

Avleveringer: 7 500 meter nye statlige arkiver

Arkivmaterialet som kommer til Riksarkivet og statsarkivene, har som hovedregel gått ut av daglig, administrativ bruk. Bare det som har kulturell eller forskningsmessig verdi, eller som fortsatt kan dekke dokumentasjonsbehov for enkeltpersoner, forvaltning og rettsvesen, blir bevart for fremtiden. For å kunne tjene disse formålene, må arkivene ordnes og

katalogiseres, og de må vedlikeholdes rent fysisk.

Omfanget av ordinære arkiver måles i hyllemeter. I 2003 mottok Arkivverket i alt 7 500 hyllemeter. Riksarkivet tok imot 5 100 hyllemeter, og statsarkivene rundt 2 500 hyllemeter. I tillegg ble det avlevert CD-ROM-plater, lydbånd og fotografier.

Magasinformhold og bygningsmessige behov

Riksarkivarens målsetting i 1980- og 90-årene har vært å utvide magasinkapasiteten ved samtlige institusjoner i etaten for å sikre avleveringer og bevaring av offentlig og privat arkivmateriale til godt inn i det 21. århundre. Denne målsettingen har Riksarkivaren videreført i strategiplanen for perioden 2001-2005. Nå må beregningene over hvor lenge vi har ledig magasinkapasitet revurderes. Omfattende og rask omorganisering av statlige etater medfører at enkelte etater har behov for å avlevere arkiver som er yngre enn 25-30 år.

Magasinkapasiteten i Riksarkivbygningen er oppbrukt i 2006 dersom avleveringene skjer i samme tempo som de siste to årene. At mange tilsyn flyttes ut av Oslo innen utgangen av 2006

og må avlevere store arkiver, fører til at den ledige magasinkapasiteten i Riksarkivet går med til å motta disse arkivene. Planleggingen av en utvidelse av magasinkapasiteten gjennom bygging av ny magasinhall startet derfor i 2003.

I 2003 tok Statsarkivet i Tromsø i bruk nye magasinlokaler. Arbeidet med prosjekter som skal øke magasinkapasiteten ved statsarkivene i Bergen og Trondheim kom ikke ut over det forberedende stadiet. Derimot ble planleggingen av et tilbygg til Riksarkivbygningen ført videre. Byggefasen starter i mai 2004. Planlagt ferdigstilling er høsten 2005. Spørsmålet om fremtidig lokalisering av Statsarkivet i Hamar ble tatt opp til vurdering i 2004.

Gjennombrudd for elektroniske avleveringer

Riksarkivaren tok kontakt med alle statlige organer som skal avlevere arkiver til Arkivverket i 2002. Det ga resultateter: 2003 ble et gjennombrudd for avlevering og deponering av elektroniske arkiver.

Det var først og fremst journaler som ble deponert. Arkivskaperne er pliktige til å deponere disse når de periodiserer journalen hvert 5. år og ved større omorganiseringer. Journaluttrekk som mottas for deponering, inneholder ofte feil. Testing og godkjenning har derfor vært mer arbeidskrevende enn antatt. I snitt blir en deponering godkjent først etter tredje forsøk. Ved deponering beholder arkivskaperne råderetten over og ansvaret for informasjonen, og den gjøres ikke tilgjengelig for bruk.

Etaten har også mottatt enkelte fagsystemer. Ved avlevering av fagsystemer må det også vurderes hvilke deler som skal tas ut for bevaring. Etter mange års forberedelser ble avleveringen av de eldste delene av det sentrale personregisteret i Statistisk sentralbyrå påbegynt. Dette registeret er nøkkel til mange andre offentlige registre. Denne avleveringen er derfor en svært viktig begivenhet. Avlevering skiller seg fra deponering ved at Arkivverket overtar råderetten og ansvaret for informasjonen i systemene.

En viktig årsak til gjennombruddet for elektroniske avleveringer er større kapasitet både til å håndtere dem rent teknisk og til å arbeide mer offensivt for å få dem sendt inn. Spesielt når det gjelder journaler er Norge et foregangsland i dette arbeidet med et bedre erfaringsgrunnlag enn de fleste andre land.

Ordnete og avleverte arkiver i 2003

Arkivverket mottar og ordner store mengder arkiver i løpet av et år. Vi gjennomfører ordningsprosjekter dels med egne midler, men også ved eksterne midler som stilles til rådighet av avleverende myndighet. Også en del privatarkiver er ordnet for offentlige midler.

Statsarkivet i Kristiansand kan stå som eksempel på hva et statsarkiv mottok og ordnet i 2003. Tilveksten var på 215 hyllemeter statlige arkiv og 263 hyllemeter private arkiv. Blant disse var:

- Kristiansand Lærerhøgskole
- Arendal Politikammer
- Fylkeslegen i Aust-Agder
- Kristiansand Folkeregister
- Lyngdal Trygdekontor
- Skipsmeglerfirma Johan G. Olsen
- Mandal Teppevereri A/S

Blant arkivene som Riksarkivet ferdigstilte i fjor kan vi nevne:

- Statens informasjonstjeneste i krig/Regjeringens pressetjeneste i krig
- Justisdepartementet: blant annet Lovavdelingen og Politiavdelingen
- Krigsskadenemnda
- Norges Idrettsforbund
- Vesteraalens Dampskibsselskab
- Jens Chr. Hauge
- Felleskatalog til Diplomsamlingen

Blant avleveringene til Riksarkivet var:

- Poststyret, postadministrasjonen og postdirektoratet
- Rikstrygdeverket
- Statens landbruksbank
- Patentstyret
- Vernepliktsverket
- Oslobanken A/S
- Kirkerådet: lydopptak fra kirkerådsmøter

Arkivverket møter publikum

Publikum strømmet til Riksarkivet og statsarkivene for å høre på foredrag, være med ned i magasinene og se dokumenter fra gammel og ny tid, fra Svartedauden til utvikling av et moderne helsevesen. Anledningen var arrangementet Arkivenes dag den 8. november.

Publikumskontakten skjer også andre veien, når ansatte beveger seg ut av arkivene og treffer publikum der de er. I 2003 deltok Riksarkivet og Statsarkivet i Oslo for første gang på Forskningsforret, som er en del av arrangementet Forskningsdagene. To dager i september samlet vi oss sammen med over 20 andre forskningsinstitusjoner på universitetsplassen i Oslo sentrum. Det ble et spesielt møte med ivrig skoleungdom den første dagen og hovedsakelig voksne dag to. De som fant veien til oss, ble lenge og så med stor

interesse på det vi hadde å tilby. Brosjyrene i serien Førstehjelp for arkivbrukere var svært populær hos mange av dem.

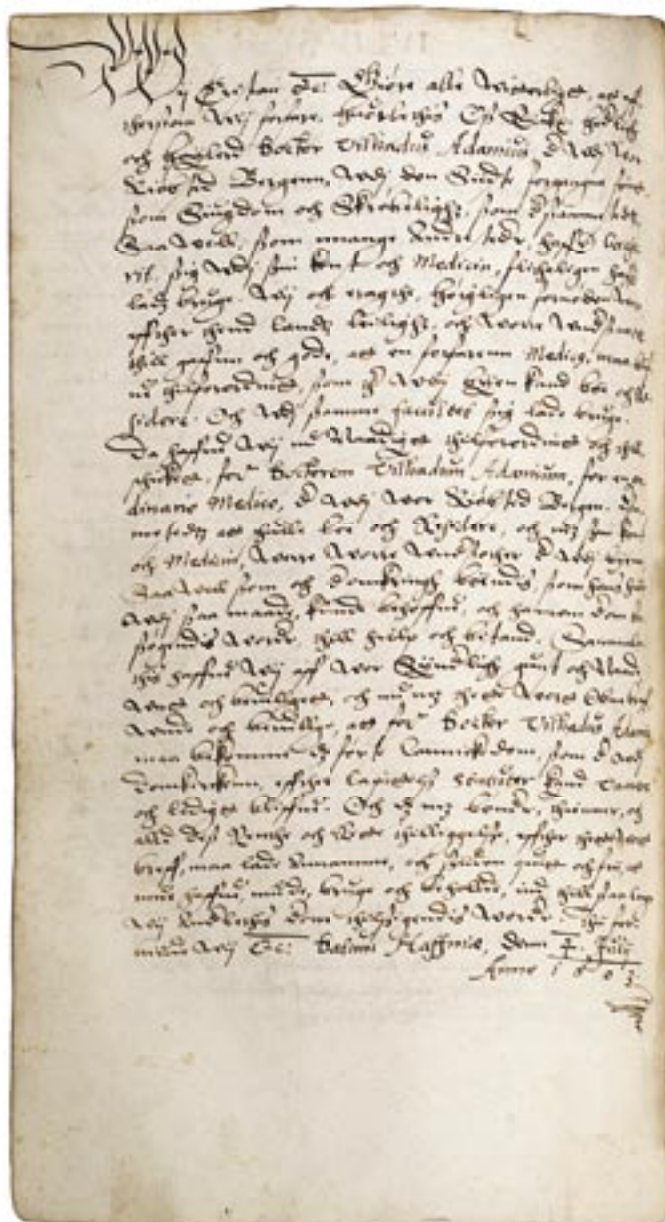
Temaet ved begge arrangementene var knyttet til 400 års-jubileet for den offentlige helsetjenesten i Norge. Dokumentet som ligger til grunn for årets 400-årsjubileum for helsetjenesten finnes i Riksarkivet. Dr. Villads Nielsen fikk sin kongelige bevilling i 1603 og ble Norges første offentlig ansatte lege.

Både jubileumsdokumentet og andre dokumenter fra markeringene er tilrettelagt for web på denne adressen:
www.arkivverket.no/arkivverket/smakebiter/ad2003.html

Arrangementer

Helse var temaet for arrangementet Arkivenes dag som fant sted lørdag 8. november. Samtlige institusjoner i etaten deltok i tiltaket. Det var godt besøkt, om enn noe dårligere enn året før. Det er likevel all grunn til å være fornøyd med tiltaket også denne gang. Som vanlig var det også stor tilstrømning til den årlige slektshistoriedagen som ble holdt i Riksarkivbygningen i mars.

For første gang deltok Riksarkivet og Statsarkivet i Oslo med egen stand under markeringen av Forskningsdagene på Universitetsplassen 19.-20. september. Flere institusjoner i etaten deltok på ulike måter i markeringen Forskningsdagene.

Kongebrev 4. juli 1603 hvor Villads Nielsen tilforordnes som ordinario medico i Bergen og får løfte om det første ledige kanoni ved Bergen domkirke. Dette er i ettertid blitt regnet som grunnleggelsen av det offentlige helsevesenet i Norge. Kilde: Danske Kanselli, Norske registre 1596-1616, s. 196.

Foto: Odd Amundsen, Riksarkivet.

Mer om dokumentet finnes på www.arkivverket.no/manedens/juli2003/startside.html

Publikumshenvendelser til arkivene

De som besøker Riksarkivets og statsarkivenes lesesaler står for den viktigste bruk og formidling av arkivmaterialet gjennom egne undersøkelser. Flertallet gjør slektshistoriske undersøkelser. I statsarkivene gjelder mange besøk og skriftlige henvendelser opplysninger om fast eiendom. En annen stor brukergruppe er studenter og profesjonelle forskere.

Antall publikumsgjester på lesesalene holdt seg på samme nivå i 2003 som året før, totalt var det 31 700 brukere. Vi har antatt at tilgang til digitalisert kildemateriale gjennom Digitalarkivet ville føre til en nedgang i besøkstallet på lesesalen. Digitalarkivets besøkstall øker fortsatt, det steg med 25 prosent i fjor. Selv om vi har sett en nedadgående tendens i besøkstallet på lesesalen er den for svak til at det er mulig å trekke noen konklusjon.

Digitalarkivet

Etaten har en målsetting om å nå ut til publikum med den arkivinformatjonen som er mest etterspurt. Digitalarkivet har som hovedoppgave å digitalisere arkivdokumenter med befolkningshistorisk informasjon. Det startet som et samarbeidsprosjekt med Historisk institutt, Universitetet i Bergen i januar 1998. Det faglige samarbeidet er opprettholdt, men det er Statsarkivet i Bergen som driver Digitalarkivet på vegne av etaten. I dag har det totale antall filer som er tilgjengelig i Digitalarkivet kommet opp i 2 856. De blir brukt også, totalt antall søk var 47,5 millioner i 2003.

“Digitalpensjonatet” ble opprettet i 1999 som et tilbud til personer og institusjoner til å legge ut registrert materiale på Digitalarkivet, som også har det redaksjonelle ansvaret. Dette materialet er ikke kvalitetssikret av Digitalarkivet. Totalt 104 personer eller institusjoner har sine “rom” i Digitalpensjonatet og har levert én eller flere filer for utlegging.

Nysæter-utvalget: IKA-ordningen og kommunale arkivdepoter

Riksarkivaren oppnevnte 19. desember 2003 Nysæter-utvalget. Utvalget skal utrede rammebetingelser og oppgaver knyttet til kommunale arkivdepoter og IKA-ordningen. Fylkesarkivar Egil Nysæter fra Hordaland fylkesarkiv er leder for utvalget.

Utvalget skal gi Riksarkivaren forslag til videre utvikling av arkivinstitusjoner i kommunal sektor. Riksarkivarens mål er å utvikle IKA-ordningen slik at den inngår i et landsdekkende

nettverk av sterke regionale arkivinstitusjoner. Da er det viktig å få identifisert og vurdert grunnleggende arkivfaglige oppgaver og hensiktsmessige rammebetingelser for interkommunale arkivinstitusjoner.

Det meste av utredningsarbeidet skjer i løpet av 2004. Planen er at utredningen skal presenteres på Det andre norske arkivmøte i Trondheim i april 2005.

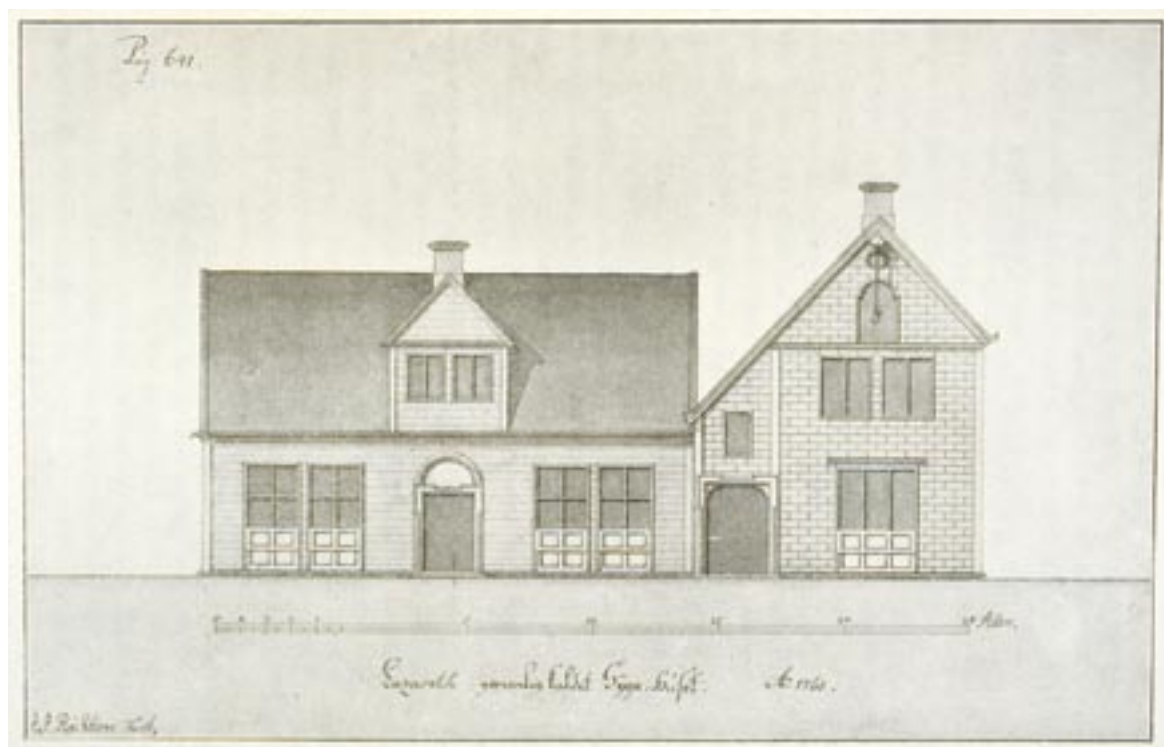
Mikrofilm

Vi har fortsatt stort behov for å mikrofilme materiale som er etterspurt eller i så dårlig forfatning at det vil bli skadet ved bruk. Totalt er 2 500 hyllemeter arkivmateriale filmet i løpet av 50 år. Det samlede behovet for opptak er 8 000 hyllemeter. Dette krever en arbeidsmengde på totalt 200 årsverk, men da kan opptakene til gjengjeld digitaliseres etterpå.

Riksarkivaren planlegger å øke opptakskapasiteten i årene som kommer av hensyn til behovet for å digitalisere brukertjenester og av hensyn til konservering. Selv om vi måtte stanse

prosjektet midlertidig på grunn av manglende midler, er det et viktig tiltak som har høy prioritet. Vi kommer derfor til å øke kapasiteten og organisere arbeidet på nye måter.

I 2003 gjorde vi 230 000 opptak i etatens egen regi. Målsettingen var 200 000. Flere kataloger ble komplettert, og nye filmer ble gjort tilgjengelig. Mikrofilming av tinglysningsmaterialet ved statsarkivene i Bergen og Hamar kom opp i 246 000 opptak før det måtte stanses på grunn av manglende bevilgninger. Da gjenstod knapt en firedel av prosjektet.

For å markere belsejubileet i juni 2003, lagde Statsarkivet i Bergen/Digitalarkivet en internettutstilling hvor de ulike stiftelser, hospitaler og andre offentlige institusjoner i Bergen er presentert. Bildet viser Lazarettet som ble opprettet i 1754 som sykehus for fattigvesent i Bergen. Det er hentet fra Hilbrandt Meyers bok *Bergens beskrivelse* fra 1764 (trykt i 1904) med tegninger av Job. Joachim Reichborn.

Utstillingen kan besøkes på: <http://digitalarkivet.uib.no/cgi-win/DaMeny.exe?meny=belse&nr=1>

Publikasjoner

Festskriftet til riksarkivar John Herstad, "Med Clio til Kringsjø" var nummer 13 i Riksarkivarens skriftserie og ble utgitt i 2002. I 2003 ble det arbeidet med flere bøker som blir publisert neste år som ledd i markeringen av Arkivverkets 100-årsjubileum i 2004. Arbeidet med det administrasjonshistoriske etatsprosjektet Administrasjon og arkiver 1814 -1945 fortsatte. Bind 3 skal dekke perioden 1940-45. Også etatsprosjektet Ny håndbok over arkivmaterialet i statsarkivene ble videreført som planlagt i meldingsåret. Det samme gjorde prosjektet om en håndbok i gotisk skrift 1600-1900.

I serien Rapporter og retningslinjer utkom tre nummer. Riksarkivarens faglige informasjonsblad, Arkivmagasinet, kom som planlagt med

tre nummer, mens Bergensposten kom ut både som nettaviser og i trykt utgave ved Statsarkivet i Bergen.

Riksarkivet ga ut to kildepublikasjoner i 2003, første bindet i serien Norge i 1743 og bind 2 av Arne Ordings dagbøker. I samsvar med strategiplanen har Kjeldeskriftavdelingen lagt vekt på å digitalisere egne hjelpemidler og trykte utgaver i tillegg til tradisjonell utgivelse.

I utstillingsserien Månedens dokument har de månedlige dokumenter hatt tilknytning til 400-årsjubileet for det offentlige helsevesenet i Norge. Utstillingene blir produsert både for visning i Riksarkivbygningen og på Arkivverkets hjemmesider. Utstillingsserien har blitt godt mottatt.

Spørreundersøkelse om norsk dagligliv gitt ut etter 260 år

I 1743 ble embetsmenn i Danmark-Norge, Færøyene og Island pålagt å svare på 43 spørsmål om dagligliv, levemåte, språk og ressursgrunnlag i sitt distrikt. I 2003 ga Riksarkivet ut den delen av spørreundersøkelsen som omfatter store deler av Østlandet i samarbeid med Solum forlag.

Det kommer i alt fem bind, slik at alle svarene som kom inn fra Norge blir offentliggjort. Spørreundersøkelsen er omfattende og gir et unikt innblikk i nordmenns egenskaper og naturens særegenheter. Både mat og klær, helse og boforhold, natur og arbeidsliv berøres. Vi får vite hvordan folk levde for 260 år siden. Her kan vi finne hvilke urter det var vanlig å bruke i distriktet, hvilke navn barna fikk, språklige særegenheter og karakteristikk for folk som bodde i området.

Levekårene er dramatisk forandret siden 1743, men på noen områder kan vi kjenne oss igjen. Ett eksempel er forbruket av tobakk, som embetsmennene så på som et problem: "Deres største inclination er tobak, dend de mindre kan undvære end maden, ..." Det er rett og slett en skattkiste full av informasjon som vi gir ut nå. Lokalhistorikere vil ha stor glede av at denne undersøkelsen endelig blir tilgjengelig i bokform, men også andre med interesse for de ulike temaene den tar for seg vil ha mye å finne.

Interessen for boka har vært stor. Morgenbladets anmelder gikk så langt som til å foreslå at leserne skulle bytte ut NAFs veibok med Norge i 1743.

Undervisning og forskning

Studietilbudet Arkivakademiet og studietilbudene ved Universitetet i Oslo i arkivkunnskap semesteremne og grunnfag er organisert som samarbeidsprosjekter. Riksarkivaren har det øverste faglige ansvar og medarbeidere i Arkivverket står for det meste av undervisningen.

Arkivakademiet er et utdanningstilbud som arkivmedarbeidere i forvaltningen og i private virksomheter kan gjennomføre ved siden av sitt ordinære arbeid. Det er organisert som en stiftelse under Norsk Arkivråd og drives i samarbeid med Arkivverket. Kull XIII med 65 studenter ble uteksaminert våren 2003. Kull XIV startet med 65 studenter om høsten. Det var 75 søkere til dette grunnkurset. Det første kurset i påbyggingsenheten i elektronisk arkiv ble avviklet med eksamen i februar 2003. Alle de 20 studentene bestod prøven. Det andre kurset i påbyggingsenheten elektronisk arkiv som startet høsten 2003 hadde 50 søkere, 20 studenter ble tatt opp.

Ved Universitetet i Oslo fullførte 16 studenter eksamen i grunnfagstillegget i arkivkunnskap våren 2003. Det ble gjennomført en omlegging fra semesteremne og grunnfag til 6 emner med til sammen 60 studiepoeng. I løpet av høsten ble det avlagt følgende eksamener: Arkiv1010 høst 2003, 21 avlagte eksamener, alle bestått; Arkiv1020 høst 2003, 19 avlagte eksamener, 18 bestått; Arkiv1050 høst 2003, 13 avlagte eksamener, alle bestått.

Riksarkivaren har siden 1997 gjennomført et forskningsprogram innenfor egne budsjetterammer. Formålet er å bygge opp og vedlikeholde et vitenskapsgrunnlag for det arkivfaget som det undervises i ved Universitetet i Oslo, samt frembringe ny kunnskap av betydning for å løse Arkivverkets oppgaver og innfri vedtatte målsettinger. Arkivhistoriske og administrasjonshistoriske fremstillinger som er forvaltningsnære og arkivrelevante i form og innretning prioriteres. Tradisjonell historisk og samfunnsvitenskapelig forskning dekker ikke det spesifikke behovet som Arkivverket og andre arkivinstitusjoner har. To forvaltningshistoriske og arkivnære prosjekter er kommet godt i gang, og en ordning med etatsinterne forskningskollokvier er videreført i tilknytning til det stipend- og seminarprogram som er vedtatt for arkivarene. Arkivarenes personlige forskningsprosjekter er alle godkjent av Forskningsutvalget og tilstreber å være så arkivfaglige som mulig.

Forskningsutvalget for Arkivverket arrangerte høsten 2003 sitt åttende forskningsseminar med deltakelse fra ledere og arkivarer i etaten. Hovedtema for forskningsseminaret var studiereformen ved universitetene og de utfordringer som det nye mastergradstudiet representerer for Arkivverket.

Arkivsystemet Asta

Asta er et arkivinformasjonssystem som benyttes av de fleste arkivinstitusjoner i og utenfor Arkivverket. Systemet distribueres og vedlikeholdes av Stiftelsen Asta, som er opprettet i samarbeid mellom Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP) og Riksarkivaren. En ny utgave av systemet har vært under planlegging siden 2001/2002. I 2003 ble kravspesifikasjonen ferdigstilt, og det

ble inngått avtale med en leverandør som startet utviklingsarbeidet i november. En rekke institusjoner i og utenfor Arkivverket har vært involvert i arbeidet så langt, og utviklingsprosjektet styres av representanter for Riksarkivaren, LLP og Stiftelsen Asta. ABM-utvikling støtter utviklingsarbeidet med betydelige midler.

Internasjonalt samarbeid

Arkivverket arbeider aktivt internasjonalt innenfor de rammene som International Council on Archives (ICA) trekker opp, og på nordisk plan. ICA avholdt sin generalforsamling for 2003 i Cape Town i sammenheng med at det 37. Round Table ble arrangert der 20.-26. oktober. Etaten er representert i fagkomiteer/seksjoner i ICA: Committee on Current Records in an Electronic Environment og Section of Business and Labor archives. En sør-koreansk delegasjon besøkte Riksarkivet og Statsarkivet i Kongsberg i september.

Riksarkivaren er representert i Working Group on Military Archives (ICA/DML) og i NATO Archives Committee, samt i nordisk samarbeid om forsvarsarkiver.

Riksarkivaren har over Arkivverkets budsjett siden oppstarten i 1994 støttet arbeidet som utføres av The European Commission on Preservation and Access i Amsterdam. Arbeidet finansieres hovedsakelig med støtte fra nasjonale arkiv- og bibliotekinstitusjoner i Europa.

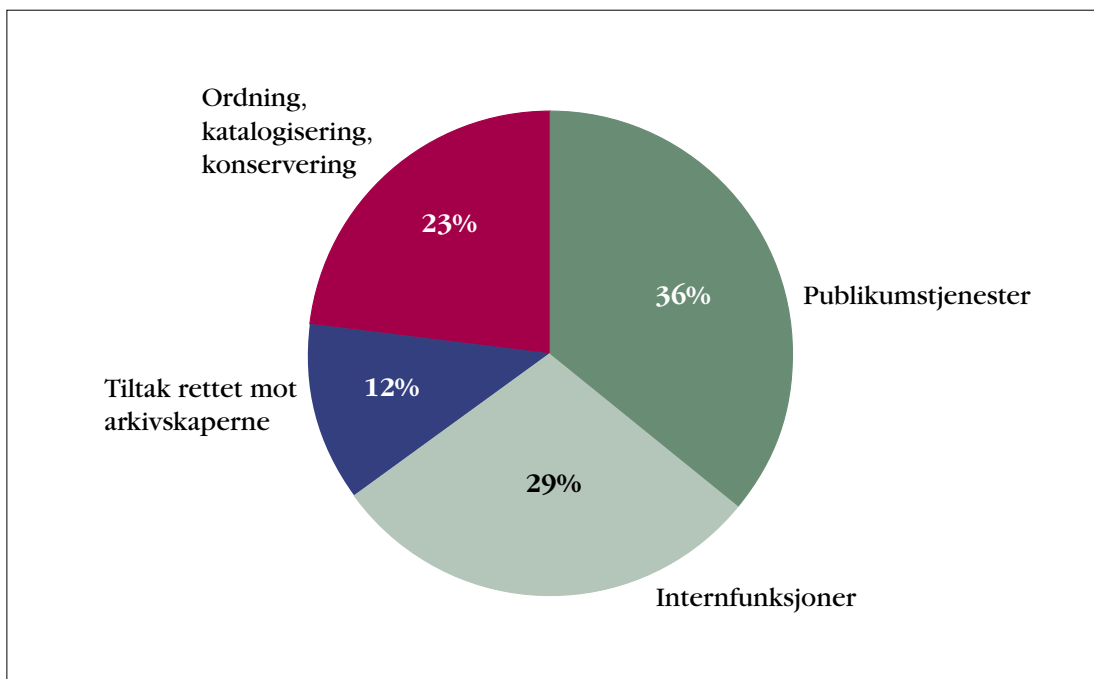

Riksarkivar John Herstad og avdelingsarkivar Leif T. Andressen tar imot besøkende fra Sør-Korea. Foto: Knut Michaelsen.

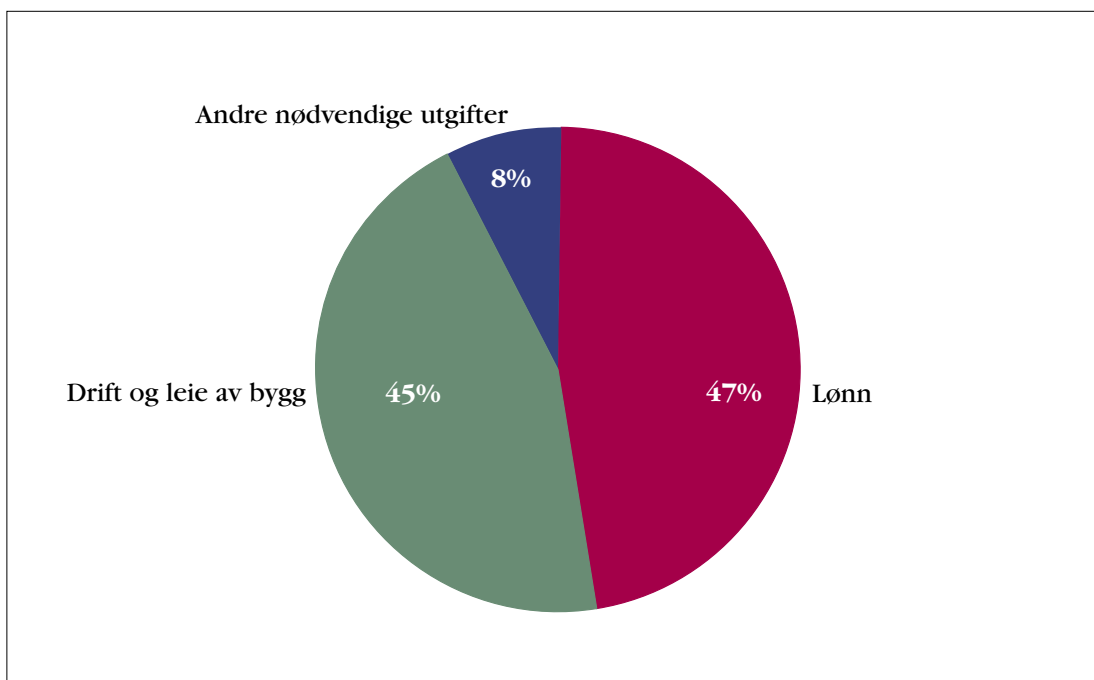
Arkivverket i tall:

	<i>Årsverk faste still. 1.1.2003</i>	<i>Arkiv, hyllemeter</i>	<i>Tilvekst hyllemeter</i>	<i>Besøk</i>	<i>Innkomme brev</i>
Riksarkivet	90,4	87 771	5 092	13 351	8 859
Statsarkivet i Oslo	11	17 148	517		3 000
Statsarkivet i Hamar	11,5	7 601	424	2 477	3 492
Statsarkivet i Kongsberg	10,8	9 133	261	1 834	2 911
Statsarkivet i Kristiansand	11,6	8 283	215	1 958	2 533
Statsarkivet i Stavanger	13,2	8 627	214	2 528	2 106
Statsarkivet i Bergen	19,6	12 075	136	3 201	6 347
Statsarkivet i Trondheim	16,6	18 835	517	4 599	4 399
Statsarkivet i Tromsø	10	6 797	189	1 730	2 251
Arkivverket	194,7	176 269	7 565	31 678	35 898

Fordeling av personalressurser på hovedmål

Fordeling av utgifter i 2003

Organisasjonskart

Statsarkivet i Tromsø

Breivika
9293 Tromsø
Telefon: 77 64 72 00
Telefaks: 77 64 72 01

Statsarkivet i Trondheim

Høgskoleveien 12
Postboks 2825 Elgesæter
7432 Trondheim
Telefon: 73 88 45 00
Telefaks: 73 88 45 40

Statsarkivet i Bergen

Årstadveien 22
5009 Bergen
Telefon: 55 96 58 00
Telefaks: 55 96 58 01

Statsarkivet i Stavanger

Bergelandsgt. 30
4012 Stavanger
Telefon: 51 50 12 60
Telefaks: 51 50 12 90

Riksarkivet

Folke Bernadottes vei 21
Postboks 4013 Ullevål Stadion
0806 Oslo
Telefon: 22 02 26 00
Telefaks: 22 23 74 89

Statsarkivet i Oslo

Folke Bernadottes vei 21
Postboks 4015 Ullevål Stadion
0806 Oslo
Telefon: 22 02 26 00
Telefaks: 22 23 74 89

Statsarkivet i Hamar

Lille Strandgate 3
Postboks 533
2304 Hamar
Telefon: 62 52 36 42
Telefaks: 62 52 94 48

Statsarkivet i Kongsberg

Frogsvei 44
3611 Kongsberg
Telefon: 32 86 99 00
Telefaks: 32 86 99 10

Statsarkivet i Kristiansand

Märthas vei 1
Serviceboks 402
4604 Kristiansand
Telefon: 38 14 55 00
Telefaks: 38 14 55 01

